

26.09.2022

Asia/7

§ 652

V 5.10.2022, Valtuutettu Hilikka Ahteen aloite omaishoitajien maksuttomista liikuntapalveluista

HEL 2022-003315 T 00 00 03

Päätös

Kaupunginhallitus esitti kaupunginvaltuustolle seuraavaa:

Kaupunginvaltuusto katsoo aloitteen loppuun käsitellyksi.

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Valtuutettu Hilikka Ahteen aloite
- 2 Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan päätös 13.9.2022 § 158

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Valtuutettu Hilikka Ahde ja 21 muuta valtuutettua esittävät aloitteessaan, että Helsingin kaupungin omaishoitajat saavat maksuttomat liikuntapalvelut uimahalleissa, kuntosaleilla ja liikuntaryhmissä.

Kaupunginhallitus toteaa, että kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta on 13.9.2022 § 158 päättäessään hinnoitteluperiaatteista vuodelle 2023 päättänyt, että vuoden 2023 hinnoitteluperiaatteisiin lisätään uutena maksuttomuuteen oikeuttavana ryhmänä liikuntapalveluihin omaishoitajat.

Vuosittain osana talousarvioprosessia lautakunta määrittelee periaatteet sekä maksuttomiin että alennettuihin palveluihin oikeutettujen ryhmistä ja samalla oikeuttaa toimialajohtajan päättämään varsinaisista hinnoista.

26.09.2022

Asia/7

Lautakunnan päätös on liitteenä 2. Vastaus on lautakunnan päätöksen mukainen.

Hallintosäännön 30 luvun 11 §:n 2 momentin mukaan kaupunginhallitus esittää kaupunginvaltuuston käsiteltäväksi aloitteen, jonka on allekirjoittanut vähintään 15 valtuutettua (voimassa aloitteissa, jotka on jätetty viimeistään 30.4.2022).

Esittelijä

kansliapäällikkö
Sami Sarvilinna

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Liitteet

- 1 Valtuutettu Hilka Ahteen aloite
- 2 Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan päätös 13.9.2022 § 158

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätöshistoria

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta 07.06.2022 § 97

HEL 2022-003315 T 00 00 03

Lausunto

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta antoi asiasta seuraavan lausunnon:

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta toteaa, että liikunnan vapaakortti tukisi omaishoitajien jaksamista. Omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavan läheisen henkilön avulla. Omaishoidon tuki muodostuu hoidettavalle annettavista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista, omaishoitajalle maksettavista hoitopalkkioista, vapaasta ja hoitotehtävää tukevista palveluista. Maksuttomat liikuntapalvelut tukevat omaishoitajien fyysisistä ja henkistä toimintakykyä ja on siksi perusteltavissa.

Helsingissä oli keväällä 2022 hieman alle 3 500 sopimuksen tehnyttä omaishoitajaa. Heistä reilu puolet oli alle 65-vuotiaiden omaishoidon tuen piirissä ja hieman alle puolet yli 65-vuotiaiden omaishoidon tuen piirissä. Omaishoitajien jaksamista tukevat erilaiset ja omaan arkeen

sopivat vaihtoehdot liikkua ja harrastaa. Helsingin kaupunki tarjoaa monia maksuttomia ja edullisia liikuntapalveluita, joita omaishoitajat voivat hyödyntää.

Liikuntapalvelut ylläpitää lukuisia lähiliikuntapaikkoja, ulkokuntosaleja, kuntoportaita, ulkoilureittejä ja uimarantoja, joilla liikkuminen on maksutonta. Palvelukeskukset tarjoavat omaishoitoperheille kohdennettua ohjattua ryhmäliikuntaa maksutta talvikaudella, ja liikuntapalvelut maksuttomia, kaikille avoimia puistojumppia kesäaikaan. Helsinki-kanavalla on tarjolla kymmeniä maksuttomia kotijumppia. Lisäksi kaupunki tarjoaa maksutonta liikuntaneuvontaa ja Liikuntaluuri-palvelun, joiden avulla terveytensä kannalta liian vähän liikkuvat omaishoitajat voivat saada tukea liikunnallisen elämäntavan aloittamiseen. Kaupungin liikuntapaikoilla maksuttomaan sisäänkäyntiin ovat oikeutettuja alle 7-vuotiaat lapset, vammaiset avustajan kanssa, avustajaan oikeutettujen henkilöiden avustajat sekä lotat, sotainvalidit ja rintamaveteraanit.

Liikunnan sisäänpääsy- ja kurssimaksut ovat pääsääntöisesti hyvin voimakkaasti subventoituja. Aikuisten maksukategoriaa edullisemmat maksut kuuluvat alennusryhmään ”muut”, joihin tällä hetkellä ovat oikeutettuja yli 64-vuotiaat, eläkeläiset, työttömät, opiskelijat, varusmiehet ja siviilipalvelusta suorittavat sekä turvapaikkaa tai tilapäistä suojelua hakeneet tai saaneet henkilöt. 7–17-vuotiailta peritään lastenlipun hinta

Edellisiin alennusryhmiin kuuluville helsinkiläisille ohjattujen ryhmäliikuntakurssien hinta on 30 euroa / kausi (n. 4 kk). Kuukausikortti ja 10 kerran kortti kaupungin uimahalleihin (sis. uinti ja kuntosali) maksaa 24 euroa, Kisahallin ja Liikuntamylyn vapaaseen käyttöön 16 euroa. Liikuntapalveluiden tuottamille ohjatuille ryhmäliikuntatunneille voi lähteä mukaan esimerkiksi 15 euron hintaisten lyhytkurssien kautta, tai hankkimalla 30 euron hintaisen alueliikuntapassin, jolla voi harrastaa kymmeniä erilaisia matalan kynnyksen liikuntamuotoja Kaarelan, Mellunkylän Vuosaaren ja Jakomäki-Tapulikaupungin alueilla.

Alennusryhmiin kuuluvien aikuisten ja 7–17-vuotiaiden lasten pääsymaksutulot muodostavat uima- ja monitoimihallien yhteenlasketuista tuotoista noin puolet. Mahdollisista uusista alennettuista tai maksuttomista ryhmistä aiheutuu tulonmenetyksiä, sillä niiden otaksutaan olevan ryhmiä, jotka jo käyttävät liikuntapalveluita. Mahdollisten uusien alennettujen tai maksuttomien ryhmien aiheuttamat tulonmenetykset jouduttaisiin korvaamaan normaalihintaisten pääsymaksujen korotuksilla tai menojen leikkauksilla, jos toimialalle asetettu katetavoite halutaan pitää ennallaan. Toimialalla on käynnissä uusi tulonkannon kehittämisprojekti, joka valmistelee uudistetun, kaupunkistrategiaa ja toimialan perustehtävien toteuttamista tukevan hinnasto- ja tulonmuodostusko-

konaisuuden. Työ käsittää myynnin, hinnoittelun ja verkkokaupan kehittämisen huomioiden, että toimialan tavoitteena on kattaa tuloilla 15 prosenttia sen menoista.

Valtuustoaloitteissa on esitetty maksuttomia liikuntapalveluja viimeisen kymmenen vuoden aikana useille eri kohderyhmille, jotka jo pääsääntöisesti ovat kuuluneet alennettujen palvelujen piiriin. Myös vuonna 2018 on valtuustoaloitteessa esitetty omaishoitajille maksuttomia liikuntapalveluja. Kaupunki ei ole aikaisemmassa päätöksenteossään myöntänyt valtuustoaloitteissa esitetyille ryhmille maksuttomia palveluja eikä ole ottanut uusia ryhmiä alennettujen palvelujen piiriin lukuun ottamatta 10.5.2022 kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan tekemää päätöstä koskien turvapaikkaa tai tilapäistä suojelua hakeneista tai saaneista henkilöistä.

Oikeudelliset näkökulmat palveluiden subventointiin

Kaupungin oikeuspalvelut ovat arvioineet oikeudellisia näkökohtia kaupungin palveluiden maksuttomuudesta ja subventoinnista eri kohderyhmille seuraavalla tavalla:

Viranomaisen harkintavaltaa rajoittavat harkinnanvaraisten maksujen määräämisessä harkintavallan yleiset rajoitusperiaatteet eli hallinnon oikeusperiaatteet. Tarkoituksenmukaisuusharkintakaan ei näin ollen ole täysin vapaata. Viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden.

Maksujen, alennusten ja maksuttomuuden määräämisessä joudutaan käytännössä useimmin harkitsemaan, onko yhdenvertaisuusperiaatetta noudatettu. Periaate edellyttää, että kuntalaisia tai kuntalaisryhmiä ei perusteetta aseteta toisistaan poikkeavaan asemaan. Kuntalaiset ja vieraskuntalaiset voidaan yleensä asettaa eri asemaan siten, että kuntalaiset saavat palvelun alennetulla hinnalla (esim. joukkoliikenteen ja vapaa-ajan palvelut), mutta vieraskuntalaiset maksavat täyden hinnan. Maksujen erilaisuuden ja eron suuruuden täytyy olla asiallisesti perusteltavissa.

Yhdenvertaisuusperiaate on ilmaistu perustuslain 6 §:ssä, jonka mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Oikeudellisesti samantapaisissa tapauksissa asia on ratkaistava samalla tavalla. Lisäksi periaate edellyttää johdonmukaisuutta: viranomainen ei voi muuttaa aikaisempaa hallintokäytäntöään ilman perusteltua syytä. Kunnan toiminnassa tällä periaatteella on oikeuskirjallisuuden mukaan merkitystä erityisesti kunnan yleisen toimialan tulkinnassa sekä erilaisten etujen myöntämisessä.

Kaupungin palveluiden hinnanalennuksissa tai maksuttomuuden myöntämisessä huomiota tulisi kiinnittää siihen, miten ja millä perusteilla määritellään alennukseen tai maksuttomuuteen oikeutettu uusi ryhmä. Ryhmän määrittelyn lisäksi tarkastelun kohteena tulisi olla myös se, myönnetäänkö ryhmään kuuluville alennus vai kokonaan maksuton käynti. Valittava alennus tai maksuttomuus tulee pystyä perustelemaan suhteessa siihen, minkälaisia alennuksia kaupunki jo olemassa oleville alennusryhmille myöntää.

Omaishoitajien maksuttomia liikuntapalveluita tukee se, että omaishoitajat ryhmänä säästävät kaupungin sosiaali- ja terveystoimen vuosittain arviolta 200–300 miljoonaa euroa. Lautakunta suhtautuu aloitteeseen lähtökohtaisesti myönteisesti ja ehdotus tulee arvioida siinä kohdassa, kun budjetin yhteydessä päätetään kaikista alennusluokista.

Käsittely

07.06.2022 Esittelijän ehdotuksesta poiketen

Vastaehdotus 1:
Hilkka Ahde:

Muutetaan lausunnon alkuun kappale (2) muotoon:

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta toteaa, että liikunnan vapaakortti tukisi omaishoitajien jaksamista. Omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon järjestämistä kotioloissa omaisen tai muun hoidettavan läheisen henkilön avulla. Omaishoidon tuki muodostuu hoidettavalle annettavista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista, omaishoitajalle maksettavista hoitopalkkioista, vapaasta ja hoitotehtävää tukevista palveluista. Maksuttomat liikuntapalvelut tukevat omaishoitajien fyysistä ja henkistä toimintakykyä ja on siksi perusteltavissa.

Ja lisätään lausunnon loppuun uusi kappale (14):

(14) Omaishoitajien maksuttomia liikuntapalveluita tukee se, että omaishoitajat ryhmänä säästävät kaupungin sosiaali- ja terveystoimen vuosittain arviolta 200–300 miljoonaa euroa. Lautakunta suhtautuu aloitteeseen lähtökohtaisesti myönteisesti ja ehdotus tulee arvioida siinä kohdassa, kun budjetin yhteydessä päätetään kaikista alennusluokista.

Kannattaja: Teija Makkonen

Vastaehdotus 2:

Lukas Korpelainen: 2. kappaleen loppuun lisäys: "Lautakunta kuitenkin

toteaa, että liikuntapalvelujen maksuttomuus tai alennus tukisi omaishoitajien jaksamista ja että mahdollista alennusta tai maksuttomuutta tulisi käsitellä osana laajempaa erityisryhmien tarkastelua vuoden 2022 aikana."

Kannattaja: Nina Suomalainen

Hilkka Ahteen ja Lukas Korpelaisen vastaehdotuksista äänestettiin vastakkain, jonka jälkeen voittanut ehdotus äänestettiin vastakkain esittelijän ehdotuksen kanssa.

1 äänestys

JAA-ehdotus: Lukas Korpelaisen vastaehdotuksen mukaisesti muutettuna

Ei-ehdotus: Hilkka Ahteen vastaehdotuksen mukaisesti muutettuna

Jaa-äännet: 5

Shawn Huff, Lukas Korpelainen, Heimo Laaksonen, Dani Niskanen, Nina Suomalainen

Ei-äännet: 8

Hilkka Ahde, Mahad Ahmed, Paavo Arhinmäki, Oona Hagman, Veronika Honkasalo, Eeva Kärkkäinen, Teija Makkonen, Tuomas Tuomi-Nikula

Tyhjä: 0

Poissa: 0

Lautakunta hyväksyi tässä äänestyksessä Hilkka Ahteen vastaehdotuksen äänin 5 - 8.

2 äänestys

JAA-ehdotus: Esityksen mukaan

Ei-ehdotus: Hilkka Ahteen vastaehdotuksen mukaisesti muutettuna

Jaa-äännet: 0

Ei-äännet: 10

Hilkka Ahde, Mahad Ahmed, Paavo Arhinmäki, Oona Hagman, Veronika Honkasalo, Shawn Huff, Lukas Korpelainen, Eeva Kärkkäinen, Teija Makkonen, Tuomas Tuomi-Nikula

Tyhjä: 3

Heimo Laaksonen, Dani Niskanen, Nina Suomalainen

Poissa: 0

26.09.2022

Lautakunta hyväksyi tässä äänestyksessä Hilikka Ahteen vastaehdotuksen äänin 0 - 10 (3 tyhjää).

Kahden suoritettun äänestyksen jälkeen lautakunta päätti hyväksyä Hilikka Ahteen vastaehdotuksen mukaisesti muutetun ehdotuksen.

24.05.2022 Pöydälle

Esittelijä

liikuntajohtaja
Tarja Loikkanen

Lisätiedot

Tuuli Salospohja, liikuntapalvelupäällikkö, puhelin: 310 87500
tuuli.salospohja(a)hel.fi

Sosiaali- ja terveyslautakunta 24.05.2022 § 102

HEL 2022-003315 T 00 00 03

Lausunto

Sosiaali- ja terveyslautakunta antoi kaupunginhallitukselle valtuutettu Hilikka Ahteen ja 21 muun valtuutetun omaishoitajien maksuttomia liikuntapalveluja koskevasta valtuustoaloitteesta seuraavan lausunnon:

"Aloitteessa esitetään, että Helsingin kaupungin omaishoitajat saisivat maksuttomat liikuntapalvelut kaupungin uimahalleissa, kuntosaleilla ja liikuntaryhmissä.

Sosiaali- ja terveyslautakunta toteaa, että aloitteessa esitetyistä liikuntapalveluista ja niiden järjestämisestä vastaa kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala.

Sosiaali- ja terveystoimialalla toteutettava omaishoidon tuki muodostuu vanhusta, vammaista tai sairasta hoitavalle omaishoitajalle maksettavasta hoitopalkkiosta, lakisääteisistä vapaapäivistä ja muista omaishoitoa tukevista palveluista. Helsingissä oli maaliskuussa 2022 voimassa olevia omaishoidon tuen päätöksiä alle 65-vuotiaiden omaishoidon tuessa noin 1880 ja yli 65-vuotiaiden omaishoidon tuessa noin 1600.

Omaishoitajien jaksamista tuetaan monin eri keinoin. Lakisääteiset vapaapäivät voidaan järjestää lyhytaikaishoitona, osavuorokautisena hoitona, sijaisomaishoitona, päivätoimintana tai kotiin annettavana palveluna.

Omaishoitajien jaksamista tuetaan lakisääteisten vapaapäivien lisäksi järjestämällä päivätoimintaa, sähköisiä hyvinvointi- ja terveystarkastuksia sekä harkinnanvaraista lyhytaikaishoitoa tai osavuorokautista hoi-

toa. Tuntilomitus on suunnattu alle 65-vuotiaiden omaishoitajille. Yli 65-vuotiaiden omaishoitajille suunnattuja palveluja ovat omaishoidon toimintakeskusten palvelut ja omaishoidon kotiavustajapalvelu. Senioripalveluihin rekrytoidaan kevään 2022 aikana kuluvan vuoden ajaksi koronapalautumiseen kohdennetuilla määrärahoilla 20 arkiliikuttajaa palvelukeskuksiin ja kotihoitoon. Yksi osa arkiliikuttajien tehtävänkuvasta tulee olemaan omaishoitajien ja omaishoidettavien liikkumisen tukeminen.

Yli 65-vuotiaille suunnattujen omaishoidon toimintakeskusten tarkoituksena on tarjota ikääntyneille omaishoitoperheille neuvontaa ja ohjausta, asiantuntijapalveluja, kokoontumispaikkoja, virkistystoimintaa sekä erilaista ryhmätoimintaa. Helsinkiläisille eläkeläisille järjestetään myös palvelukeskustoimintaa eri puolilla Helsinkiä. Palvelukeskukset ovat avoimia kohtaamispaikkoja, joissa on mahdollista osallistua muun muassa vertaistuelliseen ryhmätoimintaan ja harrastustoimintaan.

Omaishoitajien mahdollisuudesta käyttää Helsingin kaupungin liikunta- palveluja maksutta on lausuttu jo aiemmin vuonna 2018. Sosiaali- ja terveyslautakunta katsoi tällöin, että liikunnan vapaakortti tukisi omaishoitajien jaksamista ja suhtautui aloitteeseen myönteisesti. Myös omaishoitajat toivovat perinteisten vapaiden ja olemassa olevan tuen lisäksi muitakin jaksamista tukevia palveluja. Covid-19-pandemian seurauksena omaishoitajat ovat olleet erityisen kuormittuneita. Omaishoitajuutta koskevan päätöksen tulisi olla riittävä osoitus oikeudesta mahdollisten maksuttomien liikuntapalvelujen käyttöön.

Terveys- ja hyvinvointivaikutusten arviointi

Fyysisen toimintakyvyn ylläpito tukee jaksamista ja toimintakykyä sekä edistää terveyttä ja mielenterveyttä. Liikkuminen ja liikunta on monille ihmisille myös sosiaalisesti merkityksellistä. Omaishoitajien jaksamista tukevat muun muassa erilaiset vaihtoehdot liikkua ja harrastaa sekä palvelut, jotka mahdollistavat myös vapaapäivät.”

Esittelijä

sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja
Juha Jolkkonen

Lisätiedot

Maritta Haavisto, palvelualueen johtaja, puhelin: 310 44450
maritta.haavisto(a)hel.fi

Katja Raita, vammaistyön johtaja, puhelin: 310 43149
katja.raita(a)hel.fi

Jonna Weckström, vammaisten sosiaalityön päällikkö, puhelin: 310 89545
jonna.weckstrom(a)hel.fi